

SİYASET VE KÜLTÜR

Ülkü VARLIK*

Özet

“Kültür” ve “Siyaset” gibi, farklı disiplinlerde farklı biçimlerde ele alınan iki ayrı sözcüğün yan yana gelmesiyle oluşan “siyasi kültür” kavramını tanımlamak kolay olmamaktadır. Kavram iki sözcüğün bir sentezi midir? Bu soruya cevap bulabilmek için öncelikle kavramı oluşturan sözcükler ayrı ayrı ele alınarak incelenecektir. Çalışmada siyasi kültür kavramı açıklanmaya çalışılırken aynı zamanda bu konuda yapılan analizlere de belli ölçüde yer verilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Siyaset, Siyasi Kültür.

Abstract

Policy and Culture

It is not easy to define the term of “Political Culture” which forms two different terms; since “policy” and “culture” have different meanings in various disciplines. Is the term of political culture a synthesis of “culture” and “policy”? In order to find an answer for this question; first of all these terms will be analysed separately in this article, while trying to explain the term of political culture, at the same time, it will be tried to mention some analyse on this object too.

Key Words: Culture, Policy, Political Culture.

* Yrd.Doç.Dr.: Trakya Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü.

GİRİŞ

Siyaset Bilimi içerisinde oldukça farklı ve ayrıcalıklı bir yere sahip olan "siyasi kültür" terimi son yıllarda dünyanın çeşitli ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle yaşadığımız şu son günlerde farklı düşünce, kültür ve görüşlere sahip olan kişiler çeşitli vesilelerle bu kavramı kullanır olmuşlardır. Kavramı oluşturan siyaset ve kültür sözcükleri şimdiye kadar her disiplinde farklı biçimlerde ele alınmıştır. Örneğin, siyaset sözcüğüne bir siyaset bilimcinin, bir kamu hukukçusunun, bir iktisatçının bakışı ve ondan çıkarmak istediği anlam farklıdır. Keza, "kültür" sözcüğüne de aynı biçimde yaklaşmak olanaklıdır. Nitekim farklı disiplinler kadar farklı mesleklerden olanların ya da farklı "ideoloji"lerde yer alanların da terime bakışları değişiktir. Çeşitli kutuplara çekilmeye böylesine uygun olan bu iki sözcüğün yan yana gelmesiyle oluşan "siyasi kültür" terimi bu iki ayrı sözcüğün içerdiği anlamı bir sentez yapıp kucaklamakta mı yoksa daha da içinden çıkılmaz bir hale mi getirmektedir? Çalışmada bu ikilem bir sonuca ulaştırılmaya çalışılacağı gibi; ayrıca, siyaset bilimi disiplini içerisinde bu kavram çok defa "ideoloji" kavramı ile birlikte ele alındığından ötürü yine bu çalışmada siyasi kültür önce ideoloji ile ilişkilendirilecektir.

İDEOLOJİ

"İdeoloji" kavramı ilk defa Fransız Aydınlanmacıları tarafından "düşünceler bilimi"ni ifade için kullanılmıştır. Aydınlanma düşünürleri bu bilimle sağduyu kavramlarını en küçük unsurlarına kadar indirgemeyi ve bilimsel kavrayış ve kontrolün kesin-etkili araçları ile yeniden kurmayı ümit etmişlerdir. Bu, kesin mantıksal ve ampirik formülünün özenli şekilde uygulanması ile yapılmıştır. Politik alanda felsefecilerin kanısı şu idi; karışıklık ve ahenksizlik, sağduyunun kesin olmayan usamlama ve önyargılarının sonucudur. Bu, bir siyaset bilimi terimi olarak ideolojinin, politik refah için emin bir planı demektir (Bluhm, 1967: 1-25).

İlk zamanlar "ideoloji", geleneksel inançlar ve bunlarla birlikte varolan yapıların parçalanmasını amaçlayan devrimci düşünce anlamının yerini tutmuştur. Nitekim, 18. yüzyıldan sonra gelişen liberalizm, sosyalizm biçimleri şu veya bu oranda bu karakteristikleri taşımış, Fransız Devrimi sırasında ise saf mantıksal

yapının yerini tutmuştur.* İdeolojiyi modern anlamı ile en iyi tanımlayanlardan biri de politik sosyolog Robert MacIver olmuştur. Avrupa ideolojik sistemlerini ele aldığı kitabında şu tanımlamayı yapmaktadır:

"Siyasi ve sosyal ideoloji nesnelin türetildiği ekonomik, politik ve sosyal değer ve düşünceler sistemidir. Bu nesnel olan şeyler siyaset programının çekirdeğini oluşturur."

MacIver'in bu tanımlamasının bir noktada ideolojinin temel karakteristiklerine de dikkat çektiği görülmektedir. Yukarıda verilen tanımın içerisinde yer alan "sosyal değer" ve "düşünceler sistemi" ifadeleri "siyasi kültür" kavramı içerisinde oldukça sık geçen sözcükler olup gerek MacIver gerekse ideoloji ile ilgilenen pek çok yazar eserlerinde bu ifadelerle yer verirken bu kavramı siyasi kültürle örtüştürmüşlerdir.

Bir diğer düşünür Rostow'un da, *"insanların içinde yaşadıkları dünyayı kavradıkları ve yorumladıkları terimler topluluğu"* olarak ideolojinin bir başka boyutunu vurguladığını görmekteyiz. Gerek MacIver gerekse Rostow'un ideoloji ile siyasal kültür arasındaki korelasyonu diğer eserlerinde de ortaya koydukları görülmektedir.

SİYASET

Siyaset, dilimize Arapça'dan geçen bir kelimedir. At terbiyeciliği anlamında kullanılagelen sözcük, Türk-İslam yönetim geleneği içerisinde giderek cezalandırma, toplumsal düzeni sağlama ve korumaya yönelik tedbirler alma biçimine gelmiştir. Örneğin, XI. yüzyılda Büyük Selçuklu Sultanı Melik Şah'ın veziri Nizamülmülk'ün, "Siyasetname" adlı yapıtını sultana, devlet yönetiminde "doğru tedbir yolunu" göstermek için yazdığı ve böylece *"memlekette az ve çoktan, uzak ve yakından ona bir şey gizli kalmayacağını"* belirttiği görülmektedir (Ünsal, 1980: 4). XVI. yüzyılda yaşamış Osmanlı yazarlarından Tursun Bey ise siyaseti şöyle tanımlamaktadır:

"Her insanı kendi kabiliyetine göre kendi mevkiinde kendi hakkına razı tutmak ve başkasının hakkına saldırmaktan men etmek lüzum-u tedbiri gerektirir. Bu, karşılıklı yardımlaşma ve nizamın esasıdır. İşte bu nevi tedbire "siyaset" denir. Tedbir "Hikmet" esasına göre olursa buna "siyaset-i ilahi" denir.

* Bunda Antonie Rivarol gibi düşünürlerin rolü ve etkisi de vardır.

Peygamber koymuşsa şeriatı ibarettir. Tedbir akıl esasına dayanırsa "siyaset-i sultani" ve "yaşadığı padişah" derler ki urefamızca ona örf derler."

Türkçede kimi zaman politika sözcüğü de siyasetle eş anlamda kullanılmaktadır. Eski Yunanca ve daha sonra Latince'den tüm dillere çevrilen politika sözcüğü "polis"e yani site devletin yönetimine ilişkin işleri tanımlamaktadır.

Günümüzde de, çeşitli ülkelerde yaşayan bilim adamlarının siyaset tanımlamaları farklılık göstermektedir. Ünlü Fransız siyaset bilimcisi Duverger'in tanımı önemlidir :

"Siyaset, iktidar olgusudur. Hem iktidar kavgası hem herkesi memnun edebilecek bir düzen çabası, hem bütünleşme, hem çatışma çabasıdır." ABD'li Laswell yaptığı siyaset tanımında, "Kim, neyi, ne zaman, nasıl, nerede elde ediyor?" sorularına yanıt aramaktadır. Prof. Dr. Bülent Daver'in kısa ve özlü tanımına göre de siyaset şudur: "ülke, devlet ve insan yönetimi."

KÜLTÜR

Kültür, genel şekilde; uzun süredir birlikte yaşayan insanların doğa ve birbirleriyle girdikleri etkileşim sonucu oluşan maddi ve manevi öğeler, bir başka deyişle teknoloji ve onunla birlikte oluşan anlam, değer ve kurallar bütünü olarak tanımlamak olasıdır. Kavramsal olarak ise kültür, "... insanın toplum hayatının belli bir tarihi dönemindeki maddi ve manevi değerlerin tümünü anlatmaktadır" (Ozankaya, 1971: 1). Bu çerçevede kültür, toplum içerisinde bireylerin belli konularda nasıl düşündüklerini, belirli olaylar karşısında nasıl davranmalarını gerektirdiğini belirtmektedir. Bu belirlemenin yansıdığı çeşitli toplumsal ilişki alanları içerisinde bir arada yaşamının kaçınılmaz sonucu olarak karşımıza çıkan yöneten ve yönetilenler arasındaki ilişkiler toplumun ortak yaşamını önemli ölçüde etkilemektedir. Yönetenler ve yönetilenler arasındaki ilişkiler ve bu ilişkileri düzenleyen siyasal kavramlarla ilgili olarak bireylerin çeşitli beklenti ve istekleri olacaktır. Bunlara ek olarak yine siyasal kurumlarca düzenlenen, benimsenen ya da karşı çıkılan bir takım davranışlar da söz konusu olmaktadır.

Kültürle ilgili bu görüşe yakın bir tanım da A.Taner Kışlalı tarafından yapılmıştır. Kültür, toplumların geçmişleri ile gelecekleri arasındaki vaze geçilmesi olanaksız bir köprüdür. Bu niteliğiyle, siyasal düşünce ve davranışlara olduğu gibi siyasal kavramlara da belirli ölçüler içinde etki eder, oluşumlarına katkıda bulunur (Kışlalı, 1987: 94).

Zaman içerisinde sosyal, ekonomik ve hukuki alanda ortaya çıkan gelişmeler ise kültürü bilinen anlamından değişik bir boyuta taşıyarak politik anlamı artan bir duruma dönüştürmeye başlamıştır ve kuşkusuz ideolojilerin ortaya çıkması siyasal davranış tarzlarının ortaya çıkışını da beraberinde getirmiştir. Kapitalizm ve sosyalizm gibi iki zıt sistemin ağırlığını koymaya başladığı yıllarda davranış kalıplarında, yaşam biçimlerinde ve toplumların kültürlerinde de siyasetten etkilenmeler görülmeye başlamış, her ideoloji beraberinde bir kültür yaratmıştır.

Günümüzde, artık ideolojilerin sivrî uçlarının törpülendiği söylenebilir. Ideolojik yelpazenin sağ ve sol uç noktalarının etkisinin giderek azaldığı gözlemlenmektedir. Çünkü çağımız bir törpülenme ve harmonizasyon çağıdır. Ülkeler 21. yüzyıla girerken tepki yerine değişen koşullara uyum sağlama yollarını aramaktadırlar. Bu açıdan da, sosyal, toplumsal ve ekonomik sorunlara karşı ideolojiler yerine gerçekçi ve olabilir (feasible) çözümler aranmaktadır. Ancak, yine de ülkelerin yönetim sistemlerinde ideolojik etkilerin sürdüğünü söylemek olasıdır.

SİYASİ KÜLTÜR

Siyasi kültür kavramı bu konuda çalışma yapmış olan bazı ünlü siyaset bilimcilerin konuya yaklaşımları örnek alınarak irdelenecektir.

Ünlü siyaset bilimcilerden Almond, Gabriel ve Powel 1978 yılında yayınlamış oldukları "Karşılaştırmalı Politika" (Comparative Politics) adlı yapıtlarında siyasal kültürün oldukça somut bir tanımını vermişlerdir. Buna göre, bir toplumun üyelerinin siyasete ilişkin tutum, duygu ve değer yargılarının oluşturduğu bütüne "siyasal kültür" denilmektedir (Almond, Gabriel, Powel, 1978: 25). Yine bu kişiler zaman içinde sosyal, iktisadi ve siyasal alanda gerçekleşen değişmelerin siyasal kültürün içeriğini de değiştireceğini ileri sürmektedirler.

Ozankaya ise, kavramı biraz da siyasal toplumsallaşma ile ilişkilendirerek şöyle tanımlamaktadır: "Siyasal kültür, insanların içinde yaşadıkları topluluk veya toplumun yönetimiyle ilgili algı, bilgi, değer ve eylemlerini, bu arada özellikle otorite sembolleri ve meşruluk ölçülerini ve bunları etkileyen maddi ve manevi şartları anlatmaktadır" (Ozankaya, 1971: 1).

Samuel Beer tarafından derlenen "Karşılaştırmalı Hükümet Çalışması"nda yazarın konuya şu yaklaşımı oldukça önemlidir; "Toplumun genel kültürünün belli görünüşleri, özellikle hükümetin nasıl yönetilmesi gerektiği ve ne yapmayı deneyeceği konusıyla ilgilidir. Kültürün bu çeşidi politik kültürdür." (Beer, 1958:

6). Yine, Beer'e göre, politik kültürün belli başlı bileşenleri vardır. Bunların başta gelenleri "değerler", "inançlar" ve "duygusal davranışlar"dır.

Siyasal kültür konusuna önemli katkı ve eleştirilerde bulunan G.Almond ve S. Verba da siyasal kültürün boyutlarını, S. Beer'e oldukça yakın bir biçimde değerlendirmektedir: "Bilme", "algılama", "duygusal" ve "değerlendirme" boyutları. Burada dikkat edilecek olursa düşünürlerin üç noktada birleştikleri görülür; "değerler", "inançlar" ve "duygusal davranışlar". Bu bileşenleri özlü bir biçimde tanımlamak olasıdır.

a. *Değerler*: Birey siyasal olgular konusunda belirli bir takım değer yargılarına sahiptir. Daha önce elde edilmiş değerler hiyerarşisine göndermede bulunmak suretiyle yeni siyasal olgular analiz edilerek değerlendirilebilir.

b. *İnançlar*: Gerçekte siyasi dünyayı oluşturan, halkın kafasında taşıdığı, genel olarak dünyayla ilgili hayaller,tasarımlardır. Kültürel inançlar siyasal kültürle de yakından ilgilidir. Almond da bu konuda, "*bireyin ülkesindeki siyasal yapı hakkında en azından taslak düzeyinde de olsa bilgisi vardır*" diyor.Kışlalı ise, inançları ideolojiler ve efsaneler (mit'ler) olarak ikiye ayırmakta, "*ideolojilerin kim ya da kimler tarafından hazırlandığı bellidir ve kendi içlerinde tutarlılıkları vardır*" ifadesini kullanmaktadır (Kışlalı,1987: 103).

c. *Duygusal Davranışlar*: Siyasal kültür, buzdağının su altında kalan büyük kısmıdır. Gördüğümüz kadarıyla bu tutum ve davranışlar politik kültürün tümünü oluştururlar. Örneğin, herhangi bir politik olgu karşısında bu olaydan sevinç, mutluluk ,korku duyulabilir ya da bu olay sonrasında bir politikacıdan nefret edilip uzaklaşılabilir veya ona olan güven artırılarak bağlanılabilir.

Siyaset bilimci Esat Çam'ın konuyla ilgili önemli bir tespiti bulunmaktadır. Çam, bu üç boyutu oldukça önemsiyor ve şöyle diyor; "*Bu üç boyut, genel nitelikleri ülkeden ülkeye değişen, etnik gruplara göre farklılık gösteren siyasal kültürü oluşturmaktadır.*" (Çam, 1990 : 182).

SİYASİ KÜLTÜR - PARLAMENTER SİSTEMLER

Ünlü siyaset bilimci Donald Devine, siyasi kültür düşüncesinin, siyasal sistemin sıradan üyelerinden gelen desteğin bazı partilerin şiddetli sarsıntı karşısında kendilerini korumalarının en iyi açıklaması olduğunu belirtir ve bu görüşünü ABD' de böyle bir desteğin hazır olduğunu göstermek için kullanır. Başka bir

zaman ise, siyasi kültürü, "rejimle ve toplumla ilgili olduğu kadar üyeleri tarafından uygulamada korunan davranış değerleri kümesi" diye tanımlar (Devine,1972: 2-5). Devine bir başka ifadesinde, siyasi kültür,"politik olarak onaylanan değerler ile uyum içinde olabilen veya olmayan tavırlardan ibarettir." demektedir olup,"kültürel olarak kabul edilen bu değerler anlamlı bir zaman dilimi içerisinde öğrenilmeli,genişletilmeli ve yaygın olarak paylaşılmalıdır."görüşüne sahiptir.

Günümüz siyasal sistemleri alternatifler arasında en iyisini bulma yolunda çaba gösteren bir siyasi rekabetler sistemidir ve bu dönüşüm içinde de hiç kuşkusuz ki kültürün rolü yadsınamaz. Günümüz sistemlerine damgasını vuran kültür ögesi de "demokrasi"dir. Demokrasinin makro düzeyde kabul görmesi, demokratik rejimlerin geçerliliğini kanıtlayan bir gelişme olmuştur. Eski monarşik ya da teokratik liderler yerlerini ,halkın temsil yetkisini almış bir siyasi otoriteye bırakmıştır ve günümüzde parlamenter sistem en geçerli sistem haline gelmiştir.

Siyasi tercihler özellikle farklı ideolojilerin bulunduğu toplumlarda "kültüre egemen olma savaşı" vermektedirler. Ekonomik, sosyal ve hukuki yönlendirmeler yanında siyasi otoritenin bir aracı da, toplumsal kültürü kendi benimsediği kültür doğrultusunda yönlendirme çabasıdır. Hatta iddia edilebilir ki küreselleşmenin yaygınlaşması ile birlikte lokal kültürler global kültürle dönüşme eğilimine girebilmektedir. Bu bağlamda siyasi iktidar kavgası bir anlamda global kültüre egemen olma uğraşısını da körkleemektedir.

Kültür ve siyaset etkileşimi ile ilgili olarak yapılan bu genel açıklamadan sonra bu etkileşimi bireysel bazda da incelemek gerekmektedir. Çalışma, bu doğrultuda yönlendirilmiş olup ardından da dünyada ve Türkiye'de bu konuda yapılan politik kültür analizleri üzerinde durulacaktır.

BİREYSEL SİYASAL KÜLTÜR

Bireysel kültür toplumsal kültürün bir parçasıdır. Kültür-siyaset ilişkisi bu açıdan incelendiğinde bireylerin taşıdığı kültürün makro platformda siyaseti etkilediği söylenebilir. Bu iddianın en geçerli kanıtı, kabul edilen demokratik parlamenter sistemlerin bireylerin bir yansıması olduğu gerçeğidir. Kişiler taşımakta oldukları kültür öğelerini üst düzeylerde de görmek isterler. Bu nedenle kendi kültürlerine en yakın olan kişileri egemen güçler olarak belirleme eğilimindedirler.

Sözünü ettiğimiz bireysel kültürün toplumsal siyaseti etkileyebilmesi ancak demokratik kuralların alışkanlığının sağlanması ile mümkündür. Ancak böyle bir alışkanlık içinde kültür-siyaset etkileşimini çok net olarak görebiliriz. Unutulmaması gereken bir nokta ise seçilmişlerin davranış tarzlarını açık seçik bir biçimde ortaya koyabilmeleri gereğidir. Bu gereklilik yönetilenlerin çelişik yönetim uygulamaları ile aldatılmaması zorunluluğundan doğmaktadır. Çelişik davranış tarzları hiçbir toplumda geçerli görülmemekle beraber ne yazık ki eğitim düzeyinin düşük olduğu toplumlarda iktidarını sürdürebilmektedir. İyi eğitilmemiş seçmenin ne iyi siyasetçileri seçebilme şansı ne de seçtiği bu siyasetçiler tarafından iyi yönetilme şansı vardır. İktidarı belirleyen seçmen kültürü aynı zamanda bir iktidar kültürünü de beraberinde getirmektedir.

SİYASİ KÜLTÜR ANALİZLERİ

Siyasal kültür üzerine yapılan araştırmalar toplumun siyasal yapısından çok bireylerin bu yapıya ilişkin inançlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bir başka deyişle, siyasal kültür incelenirken devlet, iktidar, siyasal partiler, parlamento, baskı grupları gibi kurumlardan çok bireylerin bu yapılarla ilişkin değerlendirmeleri, beklentileri ve algılamaları önem kazanır. Davranışın kişisel temelleri değer sistemlerine bağlı olarak her kültürde farklı görünüm kazanmaktadır. Bu görüşe yönelik olarak yapılan en temel çalışma G. Almond ve S. Verba'nın beş ayrı toplumda gerçekleştirdikleri siyasal kültür araştırmasıdır. Almond ve Verba, *The Civic Culture* adlı çalışmalarında 1958'den 1962 yılına kadar ABD, İngiltere, Almanya, İtalya ve Meksika'da toplumların değer sistemleriyle o sistem içerisinde yer alan kişilerin siyasal davranışları arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Onlara göre bireylerin siyasal eğilimleri üyesi oldukları toplumun siyasal kültürü tarafından belirlenmektedir. Toplumun siyasal kültürü siyasal eğilimleri, bireylerin içinde bulundukları siyasal sistem içinde üstlendikleri rolleri, tutum ve değer yapılarını oluşturmaktadır. Araştırmalarının sonucunda da üç ayrı siyasal kültür düzeyi saptamışlardır:

Yerel Kültür: Bireylerin siyasal konulara ilgileri son derece azdır. Kendilerini ulusal çaptaki siyasal kurumlarla ya da sorunlarla bağlantılı görmeyizler. Çoğu kez kendi içinde yer aldıkları toplumsal grubun dışındaki bir siyasal sistemin varlığının farkında bile değildirler. Siyasal eğilimlerle dinsel ve sosyal eğilimler henüz birbirinden ayrılmamıştır.

Teba Kültürü: Siyasal sistemin girdileri ve çıktıları hakkında oldukça bilgi sahibidirler. Siyasal kurumlar gelişmeye başlamıştır. Kişi siyasal sisteme ilgi gösterir fakat kendisini siyasal sistemde bir teba olarak görmektedir. Sistemin işleyişine aktif bir katılımı söz konusu değildir. Yalnızca sistemden gelen emirleri yerine getirmekle yükümlüdür.

Katılımcı Kültür: Kişiler her türlü kişisel ve idari yapılara ilgi gösterirler. Sistem içinde aktif bir rol üstlenirler. Onu etkileme gücüne sahiptirler. Burada yurttaşlık bilincinin de geliştiği görülmektedir. Bireyler sistemde teba olmaksızın katılımcı ve etkileyici bir tutum geliştirmişlerdir (Özer, 1996: 15). Bu araştırmacıların geliştirdikleri tipolojideki üç kültür tipi, Weber'in "ideal tip" kavramını çağrıştırmaktadır. Bunlar aslında soyut olarak düşünülmüş modellerdir. Bu kültür tiplerinin içerdiği tüm özellikler somut düzeyde aynen karşımıza çıkmayabilir. Karşılaşılması olası olan her kültür tipi, Almond ve Verba'ya göre belirli özelliklere sahip toplumsal-siyasal yapıyla özdeşleşmektedir. Onlara göre yerel kültür, ademi-merkeziyetçi ve gelenekçi bir yapıya, teba kültürü merkezileşmiş ve otoriter bir yapıya, katılımcı kültür ise demografik yapıya uygun düşmektedir. Çalışmayı gerçekleştiren düşünürler, bu üç siyasal kültür düzeyiyle ilgili etmenlerin bir arada ve uyumlu bir şekilde bulunmasının demokrasinin iyi çalışması açısından olumlu bir etki yaptığı düşüncesini paylaşmaktadır. Diğer taraftan, yapılan bu araştırma ABD ile İngiltere'de toplumun hem demokratik sistemin kendisine hem de işleyişine aynı ölçüde önem verdiğini, Alman ve İtalyan toplumlarının ise demokratik sistemi sonuçlarına göre değerlendirdikleri görüşünü ortaya koymaktadır.

TÜRK SİYASAL KÜLTÜRÜ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Türk siyasal kültürüyle ilgili olarak yapılmış analizler kapsamlı olmadığı gibi sayıları da oldukça azdır. Bu konuda yapılmış bazı önemli çalışmalar olarak şunlara değinilebilir: İstanbul'daki işçilerin davranışlarını inceleyen David Makofsky çalışmasında, "işyerlerinin ufak veya büyük, devlet işletmesi-özel işletme oluşuna göre, işçilerin siyasal eğilim ve davranışlarında farklılıklar gözlediğini belirtiyor." (Makofsky, 1975: 22-25). Rustow'un modern Türk politik kültürüyle ilgili analizlerinde, tarımsal verimsizlik ve köylülük, bu sınıf ile Kemalist askerler arasındaki bağlar temel alınarak incelenmiştir. Silahlı Kuvvetler mensuplarının hizmet, yaşam disiplini, devrime itaat değerleri ve parlamenter sistemdeki düzensizliklerden hoşlanmamaları, üstlere, topluma sadakate ve islami kurallara saygı

şeklinde köy değerleri ile paralellik taşımaktadır. Yine, Fred Frey'in Türkiye'de mahalli ve milli elitler biçiminde yaptığı ayrımın bir ölçüde tek partinin izlediği bu siyasaya bağlanması da olanaklıdır (Frey, 1965: 173).

SONUÇ

Her siyasal sistemde, toplum üyelerinin siyasal sisteme ilişkin kendine özgü inanç, tutum ve düşünceleri bulunmaktadır. Ancak bunlar doğuştan varolmayıp, zaman içerisinde öğrenilerek kazanılmaktadır. Aile içinde başlayan bu süreç zamanla okul yaşamı ve sonrasında bireyin kurduğu toplumsal ilişkiler ile devam ederek o bireyin yaşamı boyunca sürer gider. Çoğu kez "o" bireye vatandaş adını veririz. Vatandaşlık konumu günümüz toplumsal oluşumları içerisinde basat bir üst kimlik sağlamak amacıyla çatışmaya giren etnik ve ulusal farklılıkları olumlu ve üretken bir toplumsal yapılanmaya çevirmeyi hedefleyen, bu anlamda kendisini de bütün bu alt kimlikle temsil etme savındaki bir siyasal proje olarak algılanmaktadır (İçduygu, 1996: 141-142). Bir üst kimlik her şeyden önce demokratiktir, farklılıklara karşı hoşgörülüdür ve katılımcıdır.

S. Selçuk'un deyişiyle; "Çağımızın ruhu çoğulculuktur. Çoğalmak nicelikselidir. Çoğulculuk nitelikselidir. Bu yüzden zenginliktir. Bu bilince ulaşan toplumlar başka olma hakkı "le droit a'la difference", rejimin özüdür" (Selçuk, 1996: 26). Kuşkusuz bu sıralananlar, yani, demokratiklik, hoşgörü, katılımcılık ve sağlıklı bir diyalog siyasal kültür üzerinde olumlu etkiler yapar. İleri toplumlara baktığımızda bunları hemen görmek mümkündür. Geçtiğimiz yıllarda özellikle İngiltere ve Fransa'da yapılan seçimlerde sağ iktidarlar sol iktidarla yer değiştirirken hiç bir olumsuzluğa rastlanmadığı gibi çok büyük bir siyasi olgunluk örneği sergilenmiştir. Oysa geri kalmış ya da geri bırakılmış ülkelerle hemen hemen aynı tarihlerde yapılan seçimlerde örneğin Cezayir ve Arnavutluk'ta yer yerinden oynamış ve bu ülkelerde kan dökülmüş, hayat durmuştur. Ülkemizde de zaman zaman bir takım olumsuz tablolar sergilense de özellikle son yıllarda siyasal kültürümüz açısından olumlu gelişmeler de gözlenmektedir. Bir tarihte bir parti liderinin söylediği bir söz vardır: "Parlamento halkın on yıl gerisinde kalmıştır." O söz belki günümüz için de geçerlidir. Ancak, bir gerçek daha var ki, o da son otuz yılda toplumda gözlenen olumlu gelişmelere karşı siyasi parti liderlerinin bu değişime kayıtsız kaldıklarıdır. Siyasi parti liderlerinin siyasete ve topluma geleneksel bakış tarzı, "yenilenen lider" imajı taşıyan maskenin ardında çoğu kez sırtıtmaktadır. Peter Drucker'in deyişiyle, "Geleneksel meselelerin, programların

ya da vaatlerin hiç biri siyasi gerçeklere uygun düşmemektedir. Ancak hazırda geleneksel politikalar, vaatler ve bağlantılardan başkası bulunmamaktadır. Bu ise, politikayı ve politikacıları pragmatik olmaya, meselelerden çok görevler üzerinde odaklaşmaya, her şeyden önemlisi de potansiyel seçmeni çekebilecek şeylerden çok daha fazla onu uzaklaştırabilecek şeylerle ilgilenmeye zorlamaktadır" (Drucker, 1993: 109).

KAYNAKÇA

- Almond, Gabriel ve G. Bingham Powel. (1978). *Comparative Politics*, Second Edition, Boston: Little Brown.
- Bluhm, William. (1967). *Ideologes and Attituter: Modern Political Culture*, Prentice Hall.
- Çam, Esat. (1990). *Siyaset Bilimine Giriş*, İstanbul: Der Yayınları.
- Donald, J.Devine. (1972). *The Political Culture of United States*, Boston: Little Brown and Co.
- Drucker, Peter. (1993). *Yeni Gerçekler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Sayı:9.
- Frederick, Frey. (1965). *Turkish Political Etice*, Cambridge M.I.T. Press.
- İçduygu, Ahmet. (1996). "Türkiye'de Vatandaşlık Kavramı Üzerine Tartışmaların Arka Planı", *Diyalog*, Sayı:1.
- Kalaycıoğlu, Sarıbay. (1986). *Türk Siyasal Hayatının Gelişimi*, İstanbul: Beta Yayım.
- Kışlalı, A. Taner. (1987). *Siyaset Bilimi*, Ankara: A.Ü. B.Y. Yüksekokulu Yayınları No:9.
- MacIver, Robert. *Introduction to Feliks Gross*, Philosophical Library, New York.
- Makofsky, David. (1975). "In the Factories: The Development of Class Consciowness Among manual Workers in İstanbul", Teksir. (1975 yılında Middle East Studies Association'un yıllık toplantısında tebliğ olarak sunulmuştur.)
- Ozankaya, Özer. (1971). *Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür*, Ankara: A.Ü. SBF Yayını.
- Özer, İnan. (1996). "Siyasal Kültür, Demokrasi ve Demokratik Değerler", *H.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:XIV. S.1, Temmuz.
- S.H., Beer. (1958). *Patterns of Goverment*, New York: Rondon Home.
- Selçuk, Sami. (1996). "Çoğulcu Demokrasi ve Sonuçları", *Adam Sanat*, Sayı:126, Mayıs.
- Ünsal, Artun. (1980). *Siyaset Bilime Giriş Ders Notları*, A.Ü.SBF (Yayınlanmamış Teksir).